

การออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี

วารกรณ์ บันเล็งลอย¹, มาฟูเสาะ บือแน¹, อรทัย มุซายี¹, กัญญารัตน์ เสนาดิ^{1*}

Designing and sewing special occasion dresses with Patchwork from Juan Tani fabrics

Waraporn Banlengloi¹, Mafusoh Buenae¹, Orathai Muzayee¹ Kanyarat senadee^{1*}

¹ สาขาวิชาสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี

¹ Department of Textile and Clothing, Faculty of Home Economics Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thanyaburi, Pathumthani, THAILAND

*Corresponding author. E-mail address: kanyarat@rmutt.ac.th

Received: 5th Sep. 2022 ; Revised: 25th Oct. 2022 ; Accepted: 31th Oct. 2022

DOI :

บทคัดย่อ

การศึกษารัั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี และสำรวจความพึงพอใจต่อชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี จากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เฉพาะผู้ที่ชื่นชอบผ้าจวนตานี จำนวน 50 คน อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และหาค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยด้านการออกแบบตัดเย็บเสื้อผ้าชุดโอกาสด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี ซึ่งได้เป็นชุดต้นแบบ 5 ชุด ด้านผลสำรวจความพึงพอใจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 18-23 ปี ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในด้านความเหมาะสมและความสมดุล มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก 4.02 ด้านประโยชน์ใช้สอย ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก 3.90 ด้านความสวยงามและความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด 4.07 ทั้ง 3 ด้านมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: ผ้าจวนตานี การตัดต่อ ชุดโอกาสพิเศษ

ABSTRACT

The purpose of this study was to design and Sewing special occasion dresses using Patchwork from Juan Tani fabric. and surveyed the satisfaction of special occasion dresses with fabric cutting techniques from Juan Tani fabrics from a specific sample Only 50 people. who love Juan Tani fabric. The research instrument was an online questionnaire. Data were analyzed by using frequency, percentage and mean. Research findings on design and sewing of occasion dresses using from Juan Tani fabrics which are 5 prototype sets. satisfaction survey results It was found that most of the respondents were female, aged 18-23 years. The results showed that the majority of respondents expressed their opinions on suitability and balance. With overall average was at a very Satisfied of 4.02. usefulness With overall average was at a high level of satisfaction, 3.90 in terms of aesthetics and suitability. The overall average was at the highest level of satisfaction, 4.07, With all three aspects were at the highest level of satisfaction.

Keywords : Juantani fabric, Patchwork, Special occasion dress

บทนำ

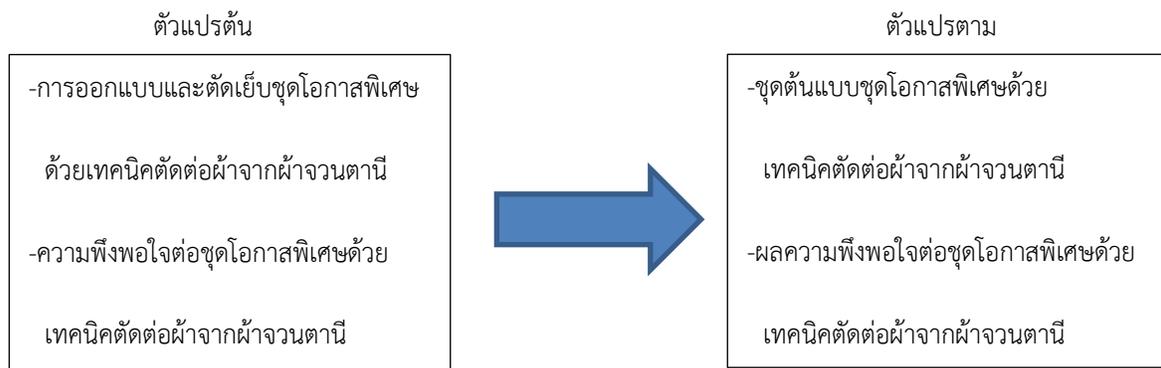
ผ้าจวนตานี หรือ ผ้าล่องจวน เป็นผ้าทอดั้งเดิมในพื้นที่ทางภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งเดิมมีศูนย์กลาง คือ เมืองปัตตานีในอดีตมีวัฒนธรรมเป็นที่รู้จักแพร่หลายตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ (วลัยลักษณ์, 2553) ซึ่งเมืองปัตตานีเป็นเมืองท่าสำคัญเมืองหนึ่งในคาบสมุทรมลายู มีความสัมพันธ์ทางการค้าและการเมืองมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรมกับประเทศต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขาย เช่น จีน อินเดีย ประเทศในแถบอาหรับ ยุโรป และมลายู โดยมีสินค้าประเภทผ้าไหม เส้นไหม และฝ้าย เป็นสินค้าที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนอยู่ด้วย จึงนับได้ว่าเมืองปัตตานีเป็นเมืองสำคัญในการค้าขายสินค้าผ้าไหมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเกี่ยวกับผ้าแห่งหนึ่ง ผู้คนในอดีตนอกจากจะใช้สอยผ้าจวนตานีในการแต่งกายในชีวิตประจำวันในหมู่คนที่มีฐานะแล้ว ยังใช้ในพิธีการตลอดจนพิธีการสำคัญต่างๆ (ปิยรัตน์, 2559) จากการศึกษาข้อมูลพบว่า นอกจากผ้าจวนตานี ยังมีการใช้ผ้าอื่นๆ ได้แก่ ผ้าการะดัว ผ้าการะตือ ผ้าการะปะห์ ผ้าปลาจิง ผ้าสะมารินดา ผ้าซอกเก๊ะ ผ้าแฉะเป็นต้น (จุรีรัตน์ บัวแก้ว, 2558) จุรีรัตน์ บัวแก้ว (2552) ได้ศึกษาถึงผ้าเหล่านี้มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น นอกจากนี้ลวดลายและสีสันบนผืนผ้ายังบ่งบอกกลุ่มชาติพันธุ์ ขณะที่เมื่อเวลาผ่านไป คุณภาพและความงามของสิ่งทอเหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชนทางภาคใต้ ผ้าจวนตานียังถูกกล่าวถึงในการแต่งกายในวรรณคดีไทย ตัวอย่างเช่นข้อความที่ตัดตอนมาจากวรรณคดีไทย เรื่องขุนช้างขุนแผน พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 กล่าวถึงเครื่องแต่งกาย ของตัวละคร เป็นผ้าตานีสองชั้น ชั้นในทำจากผ้าไหมที่ประณีตสวยงามและมีสีสัน ชั้นนอกปักและฉลุเป็นลวดลายสลับบ้างซ้อน (ชิสา สุวรรณาวิน, 2564) ถือได้ว่าเป็นการออกแบบสร้างสรรค์งานศิลปกรรมบนผืนผ้า (สุนิษา อัครวินรุ่งโรจน์, 2555)

ดังนั้นผู้จัดทำจึงเลือกหัวข้อนี้ เพื่อที่จะนำผ้าจวนตานีมาพัฒนา โดยนำผ้าจวนตานีมาประยุกต์ให้ทันสมัยเข้ากับยุคปัจจุบัน ในรูปแบบชุดโอกาสพิเศษ ออกแบบและตัดเย็บให้ดูทันสมัยขึ้น สามารถใช้ออกงานโอกาสพิเศษและสวมใส่ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน จากนั้นนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้ไปทำการสำรวจข้อมูลอีกครั้งหนึ่งเพื่อดูผลการตอบรับผลิตภัณฑ์ที่ได้ (กัญญาภา ญาณวิโรจน์, 2555) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสในการประกอบอาชีพในการตัดเย็บ (จิตตมาศ จิระสถิตย์พร และวัชระ สินธุประมา, 2561) โดยเลือกให้เทคนิคการต่อผ้าแพชเวิร์ค (Patchwork) (อ้อยทิพย์ ผู้พัฒน์ และมาลา ฤทธิ์นิม, 2555) จะได้นำเทคนิคการตัดต่อผ้าบางส่วนมาใช้ในการออกแบบตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานี เพื่อสื่อสารถึงอัตลักษณ์ของของผ้าจวนตานีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบเครื่องแต่งกายจากผ้าจวนตานีด้วยเทคนิคตัดต่อผ้า
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการพัฒนาผ้าจวนตานีโดยตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา/วิธีการวิจัย

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นต่อการ ออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานี ได้ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับผ้าจวนตานี ชุดโอกาสพิเศษ
2. แบบสอบถามความพึงพอใจ (Satisfaction questionnaire)

แบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย : เพศ อายุ อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานี ด้านความเหมาะสมและความสมดุลกัน ด้านประโยชน์ใช้สอย และด้านความสวยงามและความเหมาะสมโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็น 5 ระดับ

5	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
3	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
1	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

วิธีการ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ บุคลากรและนักศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างบุคคลทั่วไปได้จากการสุ่มแบบสอบถามออนไลน์ โดยเป็นการสุ่มเป็นจำนวน 50 คน

การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานี ดังนี้

1. ร่างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อชุดโอกาสพิเศษ
2. ส่งแบบสอบถามออนไลน์แก่บุคคลทั่วไปจำนวน 50 คน
3. ใช้วิธีสุ่มในการส่งแบบสอบถามออนไลน์และเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาความคิดเห็นชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานีครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องชุดโอกาสพิเศษเป็นลักษณะคำถามแบบตัวเลือก ให้ผู้ตอบแทนแบบสอบถามทำเครื่องหมายจุดในช่องว่าง โดยนำมาหาค่าแจกความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ใช้สูตรดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบค่านี้} \times 100}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด}}$$

เมื่อ f คือ จำนวนความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถาม
 n คือ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นจากบุคคลทั่วไปที่มีผลต่อการออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคการตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี
แสดงวิธีทำตัวอย่าง

$$\begin{aligned} & 50 \\ & = \frac{90+120+6}{50} \\ & = 4.32 \end{aligned}$$

ดังนั้น ค่าเฉลี่ย = 4.32

ส่วนที่ 2 ข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานี เป็นลักษณะคำถามแบบตัวเลือก 5 ระดับ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนความคิดเห็นโดย ทำเครื่องหมายจุดในช่องว่าง นำมาแจกแจงความถี่ (frequency) หาค่าร้อยละ (percentage) และหาค่าเฉลี่ย (mean) ใช้เกณฑ์มาตราส่วนประเมินค่าความคิดเห็นเฉลี่ยของผู้บริโภคต่อชุดโอกาสพิเศษ (Rating Scale) โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้ (บุรินทร์, 2556)

เกณฑ์การประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ

ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย	ระหว่าง	4.21-5.00	หมายถึงระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย	ระหว่าง	3.41-4.20	หมายถึงระดับความคิดเห็นมาก
ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย	ระหว่าง	2.61-3.40	หมายถึงระดับปานกลาง
ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย	ระหว่าง	1.81-2.60	หมายถึงระดับน้อย
ระดับความคิดเห็นเฉลี่ย	ระหว่าง	1.00-1.80	หมายถึงระดับน้อยที่สุด

หมายเหตุ

5 4 3 คือ การคูณระดับคะแนน ÷ 50 คือ หาค่าด้วยจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นจากบุคลากรและนักศึกษาที่มีผลต่อการออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคการตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี โดยหาค่าเฉลี่ย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี ประกอบด้วยชุดสตรีจำนวน 5 ชุด
2. สำนวความพึงพอใจต่อชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี จากกลุ่มตัวอย่าง เฉพาะบุคคลทั่วไปผู้ที่ชื่นชอบผ้าจวนตานี จำนวน 50 คน อุปกรณ์ที่ใช้ในการ วิจัย คือแบบสอบถามความคิดเห็นออนไลน์

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

จากการศึกษารายวิชาหัวข้อคัตสรรในงานการออกแบบแฟชั่นและเครื่องแต่งกาย เรื่องการออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานีมีผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวและสรุปผลการศึกษาดังนี้ ความพึงพอใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานี ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลความพึงพอใจต่อการออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี ความพึงพอใจของบุคคลทั่วไปที่มีต่อชุดโอกาสพิเศษผ้าจวนตานีเป็นผ้าที่มีราคาสูง ซึ่งส่วนใหญ่จะทำเป็นชุดยูนิฟอร์มชุดข้าราชการจึงพัฒนาเป็นชุดโอกาสพิเศษ สามารถต่อยอดให้ผ้าจวนตานีมีมูลค่ามากขึ้นและนำไปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีกได้ความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบชุด พบว่า ชุดโอกาสพิเศษจากผ้าจวนตานีชุดแบบที่ 4 เป็นชุดยาวถึงตาตุ่ม กระโปรงทรงเอผ่าด้านหลังจากเข่าถึงพื้น ใช้เป็นผ้าจวนทั้งชุด ด้านหลังจะติดซิปป่อน ตัวเสื้อใช้ปสองสีคือสีเหลืองทองกับสีน้ำตาลแดง คอกลม มีเกล็ด แขนยาวจะพองหัวแขนใช้สองสี คือสีเหลืองทองกับสีน้ำตาลมีลวดลาย เป็นชุดที่บุคคลทั่วไปชื่นชอบมากที่สุด รองลงมาจะเป็นชุดโอกาสพิเศษชุดแบบที่ 3 จะเป็นชุดยาวลากถึงพื้น ตัวเสื้อเป็นสีเหลืองทอง คอแหวกถึงใต้อก เอวจะการตัดต่อลวดลาย แขนยาวหัวแขนพอง ข้อมือมีลวดลาย ด้านจะติดซิปป่อน กระโปรงทรงปลา ส่วนมากจะใช้เป็นผ้าจวนตานี เพิ่มผ้าไหมอิตาลีตรงหางปลา ด้านหลัง ผลการวิจัยด้านการออกแบบตัดเย็บเสื้อผ้าชุดโอกาสด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี ซึ่งได้เป็นชุดต้นแบบ 5 ชุด ด้านผลสำรวจความพึงพอใจ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุ 18-23 ปี ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นในด้านความเหมาะสมและความสมดุล มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก 4.02 ด้านประโยชน์ใช้สอย ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก 3.90 ด้านความสวยงามและความเหมาะสม ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด 4.07 ทั้ง 3 ด้านมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

(ก)

(ข)

(ค)

(ง)

(จ)

ภาพที่ 1 ชุดโอกาสพิเศษทั้ง 5 รูปแบบที่ได้รับการออกแบบตัดเย็บ โดย (ก) คือรูปแบบที่ 1, (ข) คือรูปแบบที่ 2 (ค) คือรูปแบบที่ 3, (ง) คือรูปแบบที่ 4, (จ) คือรูปแบบที่ 5

สรุปผลการทดลอง

1. ผลการตัดเย็บ การออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคการตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี ผู้วิจัยได้ออกแบบชุดโอกาสพิเศษ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำผ้าจวนตานีมาตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษ ให้มีมูลค่ามากขึ้น จึงเป็นที่น่าสนใจของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากผ้าจวนตานีดั้งเดิมส่วนใหญ่จะใช้เป็นผ้าโสร่ง โดยผู้วิจัยได้เลือกออกแบบและตัดเย็บชุดในโอกาสพิเศษทำให้มีความน่าสนใจมากขึ้น
2. สรุปผลการศึกษา การศึกษาการออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี และสำรวจความคิดเห็นของ ผู้บริโภคต่อการออกแบบและตัดเย็บชุดโอกาสพิเศษด้วยเทคนิคตัดต่อผ้าจากผ้าจวนตานี พบว่าชุดโอกาสพิเศษด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสาขาวิชาสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาภา ญาณวิโรจน์. (2555). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าเหลือใช้ด้วยเทคนิคการตัดต่อและการเย็บปะติด. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*, 6(1), 131-138.
- จิตตมาศ จิระสถิตย์พร, และวัชระ สินธูประมา. (2561). จักรเย็บผ้า: การตัดเย็บสมัยใหม่ในการศึกษาของผู้หญิงไทย. *วารสารราชพฤกษ์*, 16(2), 69-78.
- จूरรัตน์ บัวแก้ว. (2552). ผ้าลีมา ผ้าจวนตานี ของจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 1(1), 1-20.
- จूरรัตน์ บัวแก้ว. (2558). ผืนผ้าโบราณของจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*. 15 (1), 1.
- ชิสา สุวรรณนาวิน. (2564). การศึกษาแนวโน้มแฟชั่นเพื่อออกแบบคอลเล็กชั่นเสื้อผ้า. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการวิจัยและงานสร้างสรรค์*, 8(1), 252-273.
- ปิยรัตน์ เพชรหนู. (2559). การฟื้นฟูผ้าจวนตานี ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2556). แขนงมุสลิมในความเป็นไทย. *RUSAMILAE JOURNAL*, 34 (1), 75-82.
- สุนิษา อัครินทร์รุ่งโรจน์. (2555). บทกวีแห่งฤดูกาล: การสร้างสรรค์ศิลปกรรมผ้าเพื่อตกแต่งภายใน *โรงแรมลักซ์เอ็กซ์แอลหลังสวน ศศ.ม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2553). ความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นปัตตานี: ความทรงจำที่ถูกละทิ้ง. *วารสารรุสมิแล มหาวิทยาลัยสยาม*, 31(3), 23-34.
- อ้อยทิพย์ ผู้พัฒนา และมาลา ฤทธิณีม. (2555). ศิลปะงานตัดต่อผ้าและการปักตกแต่งลวดลายสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า ศศ.บ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.